

Styrkelse af Danmarks klyngeprogram

Det danske klyngeprogram har til formål at styrke de små og mellemstore virksomheders (SMV'ers) innovations- og konkurrenceevne gennem samarbejde om innovation mellem virksomheder og videnmiljøer. Klyngeprogrammet har i løbet af 2024 været genstand for en del politisk debat, blandt andet på baggrund af Frigastudvalgets anbefaling om at sanere ordningen. Der til kommer at administrationen af viden- og erhvervs-klyngerne fra 1. januar, 2025, hvor klyngebevillingen genopslås, samles i Erhvervsstyrelsen. Det er baggrunden for, at DFIR i en ny rapport har belyst klyngeinstrumentet i det danske innovationsøkosystem og kommer med anbefalinger til den fremtidige indsats.

Antallet af private danske virksomheder, der investerer og engagerer sig i forskning og udvikling (FoU) falder og FoU-investeringerne koncentrerer sig i færre og større virksomheder. Især de små virksomheder med mellem 10 og 49 årsværk investerer mindre.¹ Den udvikling bør påkalde sig politisk opmærksomhed, for Danmark har brug for et bredt vækstlag af virksomheder, der investerer i FoU. Opbygningen af relationer mellem virksomheder og videnmiljøer er en forudsætning for forsknings- og innovationssamarbejder, men virksomheder og videnmiljøer finder ikke altid hinanden.² Det er baggrunden for, at Danmark over de sidste fire år har investeret omkring 640 mio. i de danske viden- og erhvervs-klynger.

DFIR har i 2024 gennemført en erfaringsopsamling fra de nuværende viden- og erhvervs-klynger og deres aktiviteter. Analysen bygger på interviews med 12 klyngedirektører og data om deltagere og aktiviteter finansieret gennem klyngebevillingen fra opstartsåret 2021 til 2023. Overordnet vurderer DFIR, at de danske viden- og erhvervs-klynger udfører en vigtig rolle i det danske innovationsfremmesystem. Hvis man ikke havde klyngerne ville man være nødt til opfinde dem eller justere på opgaveporteføljen for andre aktører. Der er et reelt behov for at facilitere innovationssamarbejder mellem videnmiljøer og SMV'er. DFIR har fire anbefalinger til udviklingen af fremtidens viden- og erhvervs-klynger.³

1. Viden- og erhvervs-klyngernes kerneopgave er at styrke samarbejdet mellem videnmiljøer og SMV'er

Der er et uforløst potentiale både i forhold til at udbrede viden- og erhvervs-klyngernes tilbud til flere SMV'er og styrke dybden i samarbejdet mellem virksomhederne og videnmiljøerne, f.eks. gennem fælles FoU-ansøgninger og innovationssamarbejder.

Organiseringen af viden- og erhvervs-klyngerne tager afsæt i branchespecifikke styrkepositioner og kan dermed fremstå som siloer. Det er dog ikke formålet med klyngeprogrammet, og heller ikke sådan det fungerer i praksis. Viden- og erhvervs-klyngerne samarbejder i høj grad med hinanden, virksomheder og videnmiljøer på tværs af styrkepositioner og fagligheder. Omkring halvdelen af de virksomheder, der deltager i aktiviteter finansieret gennem klyngebevillingen, tilhører brancher uden for de enkelte viden- og erhvervs-klyngers styrkepositioner. Det er en styrke.

11.050 danske virksomheder deltog i
3.083 aktiviteter i årene 2021-2023.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet klyngestatistik

DFIR anbefaler, at viden- og erhvervs-klyngerne fortsat styrker samarbejdet mellem videnmiljøer og SMV'er f.eks. gennem internationale samarbejder med EU-finansiering. De danske universiteter har et omfattende internationalt netværk, der i forlængelse heraf kan øge viden- og erhvervs-klyngernes internationaliseringsgrad. Der bør fremadrettet være et særskilt fokus på at styrke samarbejdet med de offentlige videnmiljøer på erhvervsakademier, professionshøjskoler og de kunstneriske uddannelsesinstitutioner.

5.784 gange deltog danske videnmiljøer i
2.284 aktiviteter i årene 2021-2023.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet klyngestatistik

2. Viden- og erhvervs-klyngerne bør indtænkes som platform for nye innovationspolitiske initiativer

De fleste danske SMV'er har behov for et enkelt og overskueligt erhvervs- og innovationsfremmesystem med færrest mulige aktører. Innovationsprocessen lader sig dog ikke fuldt optimere som produktions- eller driftsprocesser, og en grad af redundans og overlap imellem aktiviteter og organisationer er formodentlig både nødvendigt og ønskværdigt. Dertil kommer, at konsolideringen af viden- og erhvervs-klyngerne på det nationale niveau, delvis kan have afkoblet viden- og erhvervs-klyngerne fra lokale dynamikker og rationaler, og derfor afstedkommet fremkomsten af lokale og kommunale initiativer.

DFIR anbefaler, at dansk innovationspolitik fremadrettet har fokus på konsolidering af eksisterende aktører. Mere konkret bør eksisterende aktører, herunder viden- og erhvervsklyngerne, i videst muligt omfang anvendes som platform for nye innovationspolitiske initiativer. Viden- og erhvervsklynger kan samtidig med fordel styrke samarbejdet med lokale initiativer.

3. Klyngebevillingen bør have en tidshorisont på 10 år med en midtvejsevaluering efter 5. år

Hovedparten af viden- og erhvervsklyngerne i dag er etableret på baggrund af en konsolidering af netværks- og viden- og erhvervsklynger over de sidste 20 år. I den tid har viden- og erhvervsklyngerne opbygget netværk, relationer og social kapital. Disse relationer er klyngeorganisationernes største aktiv. Den politiske usikkerhed om fortsættelsen af klyngebevillingen skaber tvivl om klyngeinstrumentets fremtid hos medarbejdere og medlemmer. Det kan reducere klyngeinstrumentets effekt på dansk innovationskraft.

DFIR anbefaler, at de nuværende viden- og erhvervsklynger får politisk mandat til at arbejde med en længere tidshorisont. Viden- og erhvervsklyngerne bør dog evalueres hvert 5. år med mulighed for at tage klyngebevillingen fra viden- og erhvervsklynger, der ikke indfrier forventningerne. Evalueringen af viden- og erhvervsklyngerne bør tage højde for forskelle i deres udgangspunkter. Samtidig bør et nyt og uspecificeret opslag give mulighed for at nye spirende områder kan opnå støtte til etablering og drift af en klyngeorganisation.

4. Viden- og erhvervsklyngerne bør øge den private medfinansiering, men fortsat sikre SMV-deltagelsen

Den private medfinansiering og hjemtaget af konkurrenceudsatte midler omfatter bl.a. kontingenter, virksomheds-sponsorater, fondsmidler og projektmidler, og er en afgørende indikator for viden- og erhvervsklyngernes berettigelse. Private investeringer i viden- og erhvervsklyngernes aktiviteter kan ses som udtryk for, at virksomhederne vurderer, at viden- og erhvervsklyngernes aktiviteter skaber værdi. Hjemtagning af konkurrenceudsatte midler indikerer, at viden- og erhvervsklyngerne bidrager til at udvikling af projekter af høj kvalitet, herunder samler aktører om projekter, som eksterne evaluatore finder støtteværdige.

Det er dog fortsat nødvendigt, at viden- og erhvervsklyngerne tilbyder videndeling-, matchmaking og internationaliseringsaktiviteter til en lang række virksomheder og videnmiljøer, herunder til SMV'er og videnmiljøer, der endnu ikke er klar til at indgå i forpligtende samarbejder. Viden- og erhvervsklyngerne bidrager herigennem til opbygningen af SMV'ers innovationskompetencer og -kapacitet bredt, som indgang og knudepunkt i det samlede innovationsfremmesystemet. Det er ikke altid foreneligt med deltagerbetaling.

365 mio. kr.

har viden- og erhvervsklyngerne forbrugt af innovationskraftbevillingen i perioden 2021 til 2023.

850 mio. kr.

har viden- og erhvervsklyngerne hjemtaget fra eksterne private og offentlige kilder til finansiering af egne aktiviteter i forbindelse med innovationsaktiviteter og -projekter.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriets klyngestatistik

Viden- og erhvervsklyngerne er i dag underlagt regler for, hvornår de må kræve betaling for deres ydelser. Et krav om øget privat medfinansiering kan derfor forudsætte at eventuelle barrierer i de eksisterende regler kortlægges og at reglerne saneres.

Endelige er det DFIRs indtryk, at viden- og erhvervsklyngerne faciliterer samarbejds- og forskningsprojekter, der finansieres gennem eksterne bevillinger og af virksomhederne selv. Disse aktiviteter indberettes imidlertid ikke til Uddannelses- og Forskningsstyrelsen eller Erhvervsstyrelsen. Ved fremtidige evalueringer af klyngeinstrumentet er der behov for en kortlægning af omfanget heraf foruden den konkrete værdiskabelse i virksomhederne.

Læs mere

Læs mere om projektet om det danske innovationsfremmesystem og det danske klyngeprogram [her](#), hvor du også kan finde den afsluttende rapport.

Yderligere oplysninger:

Frede Blaabjerg
Formand for DFIR
Telefon: 21 29 24 54
E-mail: fbl@et.aau.dk

Jes Broeng
Leder af DFIR's analyseprogram om Videnbaseret innovation
Telefon: 24 25 38 35
Mail: jesbo@dtu.dk

Noter:

¹ DFIRbrief 42: [Vi bør sikre at dansk innovation drives af en bred kreds af virksomheder](#), November, 2023

² REG LAB. (2017). [Videnbroer til vækst, Veje til succesfuldt vidensamarbejde - erfaringer fra 50 good practice cases](#), Maj, 2017.

³ DFIR (2024): [Det danske klyngeprogram Klyngeprogrammet Innovationskraft, 2021-2024](#), November, 2024